

MUSIIKINKUSTANTAMISEN HYVÄ KÄYTÄNTÖ

Tämän Suomen Musiikkikustantajat ry:n, Säveltäjät ja Sanoittajat Elvis ry:n sekä Suomen Säveltäjät ry:n yhteisesti hyväksymän näkemyksen tarkoituksena on osaltaan turvata toimivat puitteet musiikin tekijän ja kustantajan sopimussuhteelle. Kyseessä on eräänlainen musiikkikustantamisen ohjenuora, jota noudattamalla osapuolet voivat ennalta ehkäistä sen, ettei sopimuksen sisällöstä ja tulkinnasta synny erimielisyyksiä. Tarkoituksena on myös tarjota aineksia sovitteluratkaisun löytämiseen, jos erimielisyyksiä kaikesta huolimatta syntyy.

Ohje on ensisijaisesti tarkoitettu koskemaan sen allekirjoittamisen ja julkaisemisen jälkeen solmittavia kustannussopimuksia ja niiden perusteella syntyviä sopimussuhteita. Allekirjoittaneet osapuolet hyväksyvät sen, että ohjeen tekstiin vedotaan kiistoissa, jotka koskevat sen julkaisemisen jälkeen solmittuja kustannussopimuksia. Tällaiset sopimuskiistat pyritään ratkaisemaan osapuolten kesken, mutta tarvittaessa voidaan käyttää myös Teoston tarjoamaa sovittelumenettelyä. Osapuolet sitoutuvat myös jatkuvaan keskusteluun kustantamiseen liittyvistä käytännöistä ja normeista yhden tai useamman osapuolen kutsusta joko esimerkkitaustien valossa tai ilman.

Musiikin kustantaja- ja tekijäjärjestöjen yhteinen näkemys kustantamisesta on voimassa siihen saakka, kunnes sen tekstiä allekirjoittajien yhteisellä päätöksellä muutetaan tai yksi tai useampi allekirjoittajaosapuoli sanoutuu siitä kirjallisesti irti. Järjestöjen tavoitteena on kehittää yhteistä näkemystään jatkuvana prosessina sitä mukaa kuin kehittämisen tarvetta on.

Tämä Musiikkikustantamisen hyvä käytäntö -asiakirja korvaa allekirjoituspäivämäärästä alkaen samannimisen, 14.4.1999 allekirjoitetun asiakirjan.

*

Musiikkikustantajan toimenkuva koostuu yhdistelmästä erilaisia velvoitteita, joiden sopimuksen mukainen täyttäminen antaa kustantajalle tiettyjä taloudellisia oikeuksia.

Varsin pitkään kustantamisella tarkoitettiin pelkästään nuottien painattamista ja myymistä. Vähitellen, lähinnä äänen ja kuvan tallentamistekniikoiden kehittymisen myötä, kustantajan rooli on laajentunut kattamaan myös muuta musiikkiteosten levittämistä ja markkinointia sekä hallinnointia. Pääosa kustantajien liikevaihdosta kertyy nykyään muusta kuin nuotteihin perustuvasta toiminnasta.

Tyypillisiä musiikkikustantajan toimia ja velvoitteita ovat mm.

- tekijän tukeminen teoksen saattamisessa lopulliseen muotoonsa
- demoäänitteiden tekemähdollisuuden tarjoaminen tekijälle
- teoksen julkaiseminen ja levittäminen myytävänä ja/tai vuokrattavana nuottina
- teoksen saaminen tallennetuksi kaupalliselle äänitteelle (mekanisointi)
- teoksen saaminen tallennetuksi elokuvaan, mainokseen tai tietokonepeliin (synkronointi)
- teoksen käyttöilupien tarjoaminen kolmansille osapuolille
- teoksen kotimainen ja kansainvälinen markkinointi
- julkisten esitysten aikaansaaminen teokselle
- julkisten radiointien ja televisiointien aikaansaaminen teokselle.

Sopimuksella musiikkiteoksen kustantamisesta pyritään niin musiikin tekijöiden kuin kustantajankin taloudelliseen hyötyyn. Kustannussopimuksella määritellään tekijöiden kustantajalle luovuttamat oikeudet sekä kumpaakin osapuolta sitovat velvoitteet.

Esityksen kustannussopimuksen sisällöstä laatii yleensä kustantaja, jonka tulee huolehtia siitä, että sopimuksen tekijäosapuoli ymmärtää sopimuksen tarkoituksen ja on tietoinen seurauksista, joihin hän allekirjoituksellaan sitoutuu. Keskeisiä asioita ovat esimerkiksi kohdat, joissa määritellään sopimuksen voimassaoloaika sekä kustantajalle luovutettavat osuudet esitys- ja tallentamiskorvauksista. Aloittaessaan yhteistyön uuden tekijän kanssa kustantaja voi myös suositella hänelle yhteydenottoa oman alansa tekijäjärjestöön (Suomen Säveltäjät ry, Säveltäjät ja Sanoittajat ELVIS ry) ennen sopimuksen allekirjoittamista.

Kustannussopimusta laadittaessa voidaan käyttää mallina Suomen Musiikkikustantajat ry:n, Suomen Säveltäjät ry:n ja Säveltäjät ja Sanoittajat ELVIS ry:n suosittelemaa mallikustannussopimusta. Se tarjoaa luotettavan pohjan yksittäiselle tekijälle ja kustantajalle. Suosituksena on laatia kustannussopimukset tekijän äidinkielellä tai tekijän ja kustantajan yhteisesti sopimalla kielellä.

Hyvä kustannussopimus on sisällöltään yksityiskohtainen ja perustuu sopijapuolten todellisiin tarkoituksiin. Osapuolet voivat vapaasti sopia siitä, onko sopimus määräaikainen vai onko se voimassa niin kauan, kuin tekijänoikeus suojaa teosta (tekijän elinaika + 70 vuotta kuolinvuoden päättymisestä). Osapuolilla on Teoston jakosäännön mukainen vapaus sopia siitä, minkä osuuden kustantaja saa esitys- ja tallentamiskorvauksista. Kustantajan osuus voidaan myös sopia porrastetuksi niin, että sen suuruus vaihtelee ajanjaksosta toiseen.

Kotimaan tilityksistä kustantaja voi tiettyjä poikkeustapauksia lukuun ottamatta saada enintään 33,33 %. Tätä korkeammaksi, kuitenkin enintään 50,00 %:iin, kustantajan tilitysosuus voi nousta vain, jos teoksen tai sen tekijän hyväksi tehdään erityisiä taloudellisia panostuksia, ja edellyttäen, että 33,33 %:n rajan ylittävä kustantajanosuus voi olla voimassa enintään viisi vuotta. Esimerkkejä tällaisista panostuksista ovat poikkeukselliset markkinointitoimenpiteet sekä suuret ennakot. Erityisen panostuksen kriteeriä ei täyty se, että teos saadaan levytetyksi kotimaiselle äänitteelle.

Jos tekijä ja kustantaja tekevät edellä kuvatun määräaikaisen, yli 33,33 %:n kustantajanosuuteen perustuvan sopimuksen, kustantajan erityisistä panostuksista teoksen tai tekijän hyväksi on sovittava erikseen kirjallisesti.

Vakava musiikki

Kustantajan tehtävät ja velvoitteet vaihtelevat sen mukaan, millaista musiikkia hän kustantaa. Vakavan musiikin tai taidemusiikin puolella teoksen elämä alkaa yleensä vasta, kun siitä on tehty esittäjien käyttöön soveltuva graafinen esitysmateriaali. Kustannustoiminta on siten joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta voimakkaasti sidoksissa nuottiin, eikä kustantajan voida katsoa täyttäneen velvoitteitaan tekijää kohtaan, ellei teos ole sovitussa tai kohtuullisessa ajassa esittäjien käytettävissä riittävän laadukkaana nuottina tai esitysmateriaalina. Teoksen mahdolliset esitykset, nauhoitukset ja levytykset voivat toteutua vasta tämän prosessin jälkeen.

Kun nuotti on julkaistu, kustantajan tulee pitää se jatkuvasti esittäjien saatavilla. Kustantajan perustoimintaan kuuluu myös asiakkaiden käyttöön tarkoitettujen myyntiluetteloiden ylläpito sekä nuottijulkaisujen markkinointi, jossa aktiivisin toiminta painottuu ensijulkaisun yhteyteen.

Pitkään toimineilla kustantajilla saattaa olla oikeudet tuhansiin teoksiin. Niiden kaikkien mainitseminen myyntiluettelossa ei välttämättä ole tarkoituksenmukaista. Monia teoksia ei myynnin pysähdyttyä enää pidetä varastossa, vaan niistä säilytetään ainoastaan arkistokappaleet, joista nykyaikaisella tekniikalla voidaan nopeasti valmistaa myytäviä tai vuokrattavia nuottikappaleita.

Hyvä kustannuskäytäntö edellyttää, että kustantaja julkaisee nuotin sovitussa ajassa ja että tekijällä tai tämän oikeudenomistajalla on oikeus vaatia teoksen julkaisemista uudelleen, mikäli se ei vaatimusta esitettäessä ole saatavilla. Tällöin kustantajan tulee joko toteuttaa oikeudenomistajan vaatimus tai neuvotella sopimuksen päättämisestä. Hyvän tavan mukaista on, että vaatimukseen reagoidaan kohtuullisen ajan kuluessa.

Edellä kuvatut menettelytavat soveltuvat myös sellaiseen kevyeen musiikkiin, jossa kustantajan keskeiseksi veloitteeksi on määritelty nuotin aikaan saaminen ja sen levittäminen.

Kevyt musiikki

Kevyessä musiikissa nuotin merkitys vaihtelee, mutta yleensä teos tulee tunnetuksi vasta, kun siitä on olemassa kaupallinen levytys. Kustantajan tehtävänä on saada tämä levytys aikaan. Kaupallinen levytys voi puolestaan synnyttää tarpeen valmistaa teoksesta yleisön tai ammattiesittäjien käyttöön soveltuva nuotti. Jos kustannussopimus on pitkäaikainen, kustantaja työskentelee sen hyväksi, että teokset leviävät myös uusien artistien, orkestereiden ja levy-yhtiöiden käyttöön.

Tekijä voi myös pitää teoksensa kustantamattomana ja sopia sen levyttämisestä suoraan levy-yhtiön kanssa. Tällöin tekijänoikeuskorvaukset maksetaan kokonaisuudessaan tekijälle itselleen, joka toisaalta jää vaille kustantajan tarjoamia etuja ja palveluita.

Melodisen kevyen musiikin kaupallisessa hyödyntämisessä nuotilla voi olla suuri merkitys. Toisaalta on myös monia musiikin lajeja, joissa kaupallisesti levitettävälle nuotille ei ole tarvetta. Usein sitä ei tarvita edes levytystä tehtäessä. On myös musiikkia, jonka nuotintaminen on mahdotonta.

Jos kustannussopimuksen pääasiallisena tarkoituksena ja sisältönä on teoksen käytön edistäminen muulla tavalla kuin tekemällä siitä nuotti, on suositeltavaa kirjata sopimukseen, millainen asema teoksen nuotinnuksella on tekijän ja kustantajan sopimussuhteessa. Jos nuotin tekeminen teoksesta on mahdotonta tai epämielikästä, tämä asia on syytä todeta.

Jos nuotintaminen on mahdollista mutta epätarkoituksenmukaista eikä nuotin välittömästä tekemisestä sovita, on sopimuksessa syytä olla maininta siitä, onko kustantajalla myöhemmin oikeus nuotin valmistamiseen ja miten hän tällöin menettelee. Samoin sopimukseen on suositeltavaa kirjata, onko tekijällä ja millaisin edellytyksin oikeus vaatia kustantajaa myöhemmin valmistamaan teoksesta nuotti. Tällöin on syytä sopia, miten tekijä tässä tilanteessa menettelee: miten hän ilmoittaa asiasta kustantajalle, minkä aineiston hän luovuttaa, kuka vastaa nuotintamisen eri vaiheiden kustannuksista ja minkä ajan kuluessa kustantajan on täytettävä nuotintamisvelvoite.

Levy-yhtiöllä on markkinoinnin ja myynnin kautta usein kustantajaa suurempi kontakti musiikin kuluttajiin. Kustantaja toimii enemmän alan sisällä markkinoimalla musiikkia

ammattilaisille, esimerkiksi juuri levy-yhtiöille. Jos kaupallisen äänitteen tuottamisesta ja teoksen kustantamisesta vastaa sama yhtiö tai läheisten omistussuhteiden kautta kiinteä yhtiöryhmä, on kustannussopimus pidettävä erillään levytyssopimuksesta. Omaa musiikkiaan levyttävälle tekijälle on selvitettävä, mistä kummassakin sopimuksessa on kysymys ja miksi kustannussopimuksen tekeminen on perusteltua tekijän näkökulmasta. Jos kustantajaa lähellä oleva taho on jo tehnyt päätöksen teoksen julkaisemisesta, ei tekijää voida jälkikäteen velvoittaa kustannussopimuksen tekemiseen pelkästään tällä perusteella.

Hallinnointi

Kustantaja huolehtii tekijöiden niin halutessa uusien, aiemmin rekisteröimättömien teosten ja teosversioiden ilmoittamisesta paikallisiin tekijänoikeusseuroihin. Siltä osin, kuin hallinnointi ei kuulu tekijänoikeusseuroille, kustantaja myöntää kustannussopimuksen tai erillisen valtakirjan nojalla tekijän puolesta käyttöoikeuksia ja -lupia tämän teoksiin ja valvoo, että lupaehtoja noudatetaan. Tällaisia käyttölupia ovat esimerkiksi nuottien ja sanoitusten julkaisuluvat, musiikin synkronointi elokuvaan, mainoksiin ja peleihin sekä näyttämöteosten ns. suuret oikeudet. Yhdessä tekijän kanssa kustantaja valvoo, ettei tekijän moraalisia oikeuksia loukata.

Kustantaja tilittää säännöllisesti tekijälle hänen teostensa käytöstä kertyneet rojalit ja muut korvaukset sekä huolehtii siitä, että kolmansilta osapuolilta saatavat korvaukset ja tilitykset tulevat asianmukaisesti maksetuiksi. Kustantajan tekijälle maksamiin tilityksiin tulee liittää riittävän yksityiskohtainen selvitys tilitysperusteista ja kustantajalla myynnissä olevien teoskappaleiden varastotilanteesta. Tekijällä on oikeus tutustua kustantajan kirjanpitoon ja tositteisiin omien kustannettujen teostensa osalta.

Helsingissä 16. päivänä huhtikuuta 2008

Suomen Musiikkikustantajat ry

Suomen Säveltäjät ry

Säveltäjät ja Sanoittajat Elvis ry

Tom Frisk

Mikko Heiniö

Janne Louhivuori

Pekka Sipilä

Annu Mikkonen

Martti Heikkilä